

OSNOVNA ŠOLA KARLA DESTOVNIKA KAJUHA ŠOŠTANJ

PROJEKTNA TURISTIČNA NALOGA

LEPI KAMEN – USNJENI NAKIT IN GALANTERIJA
spominek iz našega kraja

Januar 2019

OSNOVNA ŠOLA KARLA DESTOVNIKA KAJUHA ŠOŠTANJ

PROJEKTNA TURISTIČNA NALOGA

LEPI KAMEN – USNJENI NAKIT IN GALANTERIJA

spominek iz našega kraja

Avtorji:

Katja Bernjak

Jure Bernjak

Ditka Volk

Vasja Volk

Urška Grudnik

Vida Volk

Art Špegel

Šoštanj, januar 2019

POVZETEK

Spominek Usnjeni nakit in galanterija – Lepi kamen, je set izdelkov iz dveh naravnih in zgodovinsko pomembnih surovin oziroma materialov našega kraja – lignita in usnja. Oba sta namreč zaznamovala zgodovino in razvoj našega kraja tako v okoljskem kot gospodarskem smislu. V turistični nalogi smo na kratko predstavili zgodovino in razvoj mesta Šoštanj, izvor njegovega imena Schönstein pa smo v poslovenjeni različici prevzeli kar za poimenovanje naših spominkov. Kot ponosni mladi Šoštanjčani nismo imeli težav z raziskovanjem dosedanje turistične ponudbe, ki je okvirno predstavljena v teoretičnem delu naloge. V tem delu so predstavljeni tudi izvorni spominki – izdelki iz lesa, ki jih ročno izdeluje g. Valentin Heindl in jih želimo kot dodatek predstaviti širši javnosti v tej nalogi in na stojnici. Praktični del sestavlja proces od zbiranja idej, načrtovanja in zasnove izdelkov, zbiranja materialov, orodja in pripomočkov ter končno izdelavo izdelkov. V okviru letošnje teme Spominek iz našega kraja smo tako izdelali šest različnih usnjeno-lignitnih izdelkov z naslednjo idejo: z naravnimi materiali povezati preteklost s sedanjostjo našega mesta ter vse skupaj povezati z zgodbo. Nastali so spominki s posebno vrednostjo, saj v sebi nosijo trde skrivnosti iz pradavnine (lignit kot fosilni ostanek lesa) in mehko bližnje preteklosti (usnja), ki sta zaznamovali naš kraj in vse njegove prebivalce.

KAZALO

1 UVOD	7
2 KRATKA ZGODOVINA IN PREDSTAVITEV MESTA Z OKOLICO	8
3 PREDSTAVITEV TURISTIČNE PONUDBE NAŠEGA KRAJA IN MOŽNOSTI ZA RAZVOJ NOVIH V POVEZAVI S SPOMINKOM.....	11
3.1 DRUŽMIRSKO JEZERO Z OKOLICO	11
3.2 GRAŠČINA TURN	12
3.3 VILA MAYER IN VILA ŠIROKO.....	12
3.4 DVOREC GUTENBÜCHEL.....	13
3.5 MESTNO JEDRO	14
4 OBSTOJEČE TURISTIČNE POTI.....	15
5 ORGANIZACIJSKE IN IZVEDBENE ZAHTEVE.....	16
5. 1. INTERVJU Z GOSPODOM HEINDLOM	17
6 TURISTIČNI PRODUKT – UNSNJENA GALANTERIJA LEPI KAMEN (SCHÖNSTEIN).....	23
6.1 OD IDEJE DO MATERIALOV.....	24
6.2 PRIPRAVA MATERIALOV Z IZDELAVO SPOMINKOV.....	25
6.3 POSTOPEK IZDELAVE POSAMEZNEGA SPOMINKA	27
6.3.1 Družmirske solze – Lepi kamen	27
6.2.3 Svetleči stolp – Lepi kamen.....	29
6.3.3 Ognjena strast – Lepi kamen	30
6.3.4 Kravatni obroček Svetleči stolp – Lepi kamen.....	31
6.3.5 Kravatni obroček Ognjena strast – Lepi kamen.....	32
6.3.6 Elegantni metuljček – Lepi kamen.....	33
6.4 IZBIRA USTREZNE EMBALAŽE IN DEKORACIJA SPOMINKOV	34
6.5 LEGENDA O LEPEM KAMNU – TALISMANU ZA SREČO	34
7 KOMU JE TURISTIČNI PRODUKT NAMENJEN?.....	37
8 PREDSTAVITEV IN TRŽENJE PRODUKTA.....	37
9 STROŠKOVNIK	38
10 ZAKLJUČEK	39

AVTORJI IN MENTORICA NALOGE

Naslov naloge: LEPI KAMEN – USNJENI NAKIT IN GALANTERIJA

Tabela 1: Avtorji turistične naloge

AVTORJI	RAZRED
Katja Bernjak	4.
Jure Bernjak	6.
Ditka Volk	6.
Vasja Volk	8.
Urška Grudnik	9.
Vida Volk	9.
Art Špegel	9.

Mentorica naloge: Maja Volk, mag. prof. inkl. pedagog

Šola: OŠ Karla Destovnika Kajuha Šoštanj

Nalogo so izdelali učenci turističnega krožka

Arhiviranje naloge:

Nalogo si je možno izposoditi v knjižnici OŠ KDK Šoštanj, en izvod naloge ima TD Šoštanj, ter Občina Šoštanj.

Zahvala:

Zahvaljujemo se g. Valentinu Heindlu za prijazen sprejem in sodelovanje pri intervjuju ter za podarjene izdelke za predstavitev na stojnici.

Zahvaljujemo se ge. Mateji Kumer za pomoč in sodelovanje pri pridobivanju materialov in informacij o turistični ponudbi v našem kraju ter ge. Jeleni Stevančević za podarjeno usnje.

PREDSTAVITEV KROŽKA IN ČLANI

Smo skupina sedmih učencev, ki imamo skupen interes: raziskovati domačo okolico, izvedeti veliko novega, vzpostavljati stike z različnimi ljudmi, ugotavljati, kako je poskrbljeno za turistično ponudbo v Šoštanju in njegovi okolici ter ustvarjati nove turistične produkte in spominke v kraju in se pri tem zabavati.

Vsi člani krožka smo ustvarjalni in komunikativni ter se letos prvič udeležujemo tekmovanja Turistične zveze Slovenije, zato smo še toliko bolj navdušeni nad letošnjim izzivom – izdelati spominek svojega kraja. Domači kraj zelo dobro poznamo, zato nimamo težav z nizanem različnih idej in možnosti za razvoj novih turističnih produktov. Dobivamo se v poznih popoldanskih urah v šoli, pri mentorici doma ali v prostorih Pristop Šoštanj, ki deluje kot inkubator in pospeševalnik poslovnih idej, kamor zagotovo spadajo tudi ideje s področja turizma. Po literaturo in gradivo za izdelavo naloge pa skočimo v knjižnico, v Muzej usnarstva, na TD Šoštanj ter na internet. Ker je to turistično-projektna naloga, zahteva od nas precej razmišljanja, iskanja novih zanimivih in ustvarjalnih idej in dobre organizacije, zato nam je v pomoč mentorica, ki ima na tem tekmovanju že številne izkušnje, občasno pa tudi starši. Krožek imamo po dogovoru, veliko pa sodelujemo tudi prek spletnih in mobilnih omrežij. Na tak način nam mentorica posreduje natančna navodila, kaj moramo pripraviti do naslednjič, pa tudi sami člani krožka si med seboj izmenjamo kakšne zamisli in ideje. Pri skupnih srečanjih iz nas vrejo vedno nove ideje in zamisli, kako se bomo lotili določenega problema v nalogi. Na načrtovanje in izdelavo turističnega spominka se pripravljamo skupaj, pri tem pa sodelujemo, se zabavamo in razvijamo ustvarjalno in podjetniško žilico.

1 UVOD

Letošnja tekmovalna tema, Spominek iz našega kraja, nam po eni strani ponuja ogromno raznolikih možnosti za oblikovanje turističnega produkta, po drugi strani pa nas – učence in prebivalce majhnega, turistično ne preveč razvitega, a potencialno zelo bogatega mesta v Šaleški dolini, postavlja pred veliko preizkušnjo. Naše mesto – Šoštanj, je zagotovo eno izmed bolj poznanih v Sloveniji, in sicer predvsem po Termoelektrarni Šoštanj, ki je največja tovrstna elektrarna v Sloveniji in že leta buri duhove slovenske javnosti glede okoljskih vprašanj na eni strani in gospodarskih na drugi. V vsej tej osredotočenosti na elektrarno pa naše mesto z okolico pogosto ostaja v ozadju, čeprav v sebi skriva velik potencial za razvoj butičnega turizma, turistično zanimivih poti in zgodb, ki se navezujejo na pomembne stavbe našega kraja in občine kot so: Muzej usnjarstva, dvorec Gutenbüchel, Vila Široko, Kajuhov dom, Terme Topolšica v okolici mesta, izven strnjenege naselja pa nas v naravi navdušita Družmirsko in Šoštanjsko jezero z okolico, območje reke Velunje, in t. i. butični kanjon Puharje, nastal zaradi ugrezanja tal nad nezasutimi rovi, nastalimi zaradi izkopavanja svinčene in cinkove rude. Vse to so velike, še ne izkoriščene možnosti za razvoj turizma in novih turističnih produktov v naši občini, k temu pa spada tudi ustrezna in dobra promocija ter nazadnje spominek, ki ga obiskovalec z veseljem kupi in uporablja. Letos smo se člani turističnega krožka odločili za osnujemo ideje za spominke, ki temeljijo na treh zelo pomembnih surovinah našega kraja – premogu (lignitu), usnju in lesu. Izdelali smo nekaj idejnih primerkov usnjenega nakita in galanterije v kombinaciji z lignitom tako za moške kot ženske ter v sodelovanju z gospodom Valentinom Heindlom pripravili nekaj klasičnih lesenih spominkov za bolj tradicionalne turiste. Naš cilj je bil izdelati spominek, ki bo predstavljal naš kraj – Šoštanj – Schönstein, zato smo izhajali iz uporabe naravne surovine, po kateri je znana Šaleška dolina – lignita, ki smo ga obdelali in uporabili kot lepi kamen, vgrajen v unikatni usnjeni nakit in galanterijo, izdelkom pa dodali še zgodbo, ki uporabnikom vzbudi domišljijo, izdelkom pa da dodatno "magično" noto.

2 KRATKA ZGODOVINA IN PREDSTAVITEV MESTA Z OKOLICO

Kljub temu, da je letošnja tema turistični spominek, se tako ideja kot tema za spominek pomembno navezujeta na samo zgodovino mesta, ki jo predstavljamo v nadaljevanju naloge.

Šoštanj je majhno mesto, ki leži na rečni naplavini med reko Pako in do 600 m visokimi vzpetinami proti jugu. Nad mestom stojijo razvaline Pustega gradu – vsi najstarejši podatki o Šoštanju so namreč povezani z njim (Šoštanj turizem, 2019).

V muzej v Gradcu na avstrijskem sta sredi prejšnjega stoletja sicer zašla dva rimska novca, vendar ni zanesljivo ali so ju res našli v Šoštanju ali ne. Najbrž ne gre dvomiti, da je bil Šoštanj tudi že v rimski dobi naseljen, vendar v samem Šoštanju zanesljivih dokazov za to še ni, zato pa je šoštanjski grad prav gotovo ena najstarejših fevdalnih stavb v dolini. Njegova domnevna lastnika, viteza Eberhard in Herman šoštanjska se prvič omenjata že leta 1193. Domnevna zato, ker ni čisto jasno ali res izvirata s šoštanjskega gradu. Grad sam pa se prvič izrecno zapiše v zgodovinskih listinah šele leta 1318 kot »purch Schönstain«. Od tu tudi ime mesta Šoštanj. Gotovo pa je, da je poslednja letnica zgodovinska muhavost; grad je seveda stal že veliko prej.

Šoštanj nekoč

To med drugim dokazuje tudi ohranjen stolp, ki je nastal še v romanski dobi. Značilna zidava iz pravilno oblikovanih lomljencev ter svetlobna lina v tretjem nadstropju severne stene to potrjujejo. Sicer pa je danes mogoče soditi, da je še prej kot sam stolp nastala grajska stavba z obzidjem in palacijem, ki pa je

danes komajda še vidna. Ostal je le še kasneje zgrajen branilec tega gradu, ki je še danes ohranjen do prvotne višine, čeprav je v južni polovici že povsem sesut. Njegovi lastniki so se precej menjavali. Najprej so bili to Breže-Selški, pa oglejski patriarhi, Vovbržani, Celjani, ki so grad leta 1438 sami porušili. Leta 1540 se Pusti grad končno omenja že kot razvalina.

Nastanek samega mestnega jedra sega v obdobje okoli 12. stoletja. K razvoju tlorisa jedra trga je svoje zagotovo prispeval izginuli trški grad Amtshaus ali Novi grad, ki so ga imenovali tudi Spodnji grad. Imel je iste lastnike kot šoštanjski Zgornji oz. Pusti grad, znano pa je tudi, da so ga leta 1473 izropali Turki, podobna usoda pa ga je doletela še leta 1635 ob kmečkem uporu. Skoraj sto let kasneje je Spodnji grad pogorel in ga niso več obnavljali. Staro jedro trga zaznamujejo stavbe, kot so: nekdanja trška oz. mestna hiša s stolpičem na strehi ter stavba nekdanje tovarne usnja (Šaleški razgledi 2, 1989).

Na zgornjem delu trga stoji kip Marije, ki so ga v Šoštanju postavili že pred drugo vojno v spomin na velike poplave. Nad starim trškim jedrom na vzpetini severno od gradu na desni strani Pake stoji cerkev sv. Mohorja in Fortunata, prvotno še romanska stavba iz najstarejšega časa je ohranjen prezbiterij z romanskim okencem iz prve polovice 12. stoletja in gotske freske iz 14. stoletja. V mestu je še več zanimivih stavb, od katerih naj omenimo Vilo Široko ob mestnem stadionu ter stavbo nekdanjega hotela Kajuhov dom, ki je bila zgrajena v neorenesančnem slogu. V parku pred novo OŠ Karla Destovnika Kajuha Šoštanj je urejen spominski park, v katerem so predstavljeni doprsni kipi šoštanjskih meščanov, ki so se prav posebej zapisali v zgodovinski spomin mesta, med njimi članov usnjarske družine Woschnagg (Šoštanj turizem, 2019).

V 18. stol. lahko v naši dolini že govorimo o začetku delovanja usnjarne, ki jo je leta 1788 kupila družina Woschnagg. Usnjarstvo je bilo v Šoštanju ena najpomembnejših proizvodnih panog. Poznamo več usnjarskih delavnic, res pomembni pa sta delavnici dveh vej te družine. Prvi Woschnagg se je v Šoštanj preselil leta 1750, za njim pa sta se v trg usmerila tudi njegova dva sinova. Sicer pa lahko družino Woschnagg v dolini zasledimo že od leta 1542, ko jih srečamo v popisu podložnikov gradu Ekenštajn. Ivan Woschnagg je

prevzel domačo delavnico v nekdanji Delopstovi hiši, drugi sin Mihael pa je začel usnjarsko obrt leta 1788 v usnjarski delavnici pokojnega Ivana Toterja, ki je stala na mestu današnje tovarne usnja. Od tega datuma dalje lahko govorimo o industrijski dobi v šoštanjskem usnjarstvu.

Sicer imamo v letu 1788 za Šoštanj podatek, da je bilo v Šoštanju pet krojačev in trgovcev, štirje gostilničarji in čevljarji, po dva usnjarja in rudarja, ter še mizar, lončar, krznar, klobučar, barvar, zidar, urar, kovač, sedlar in ranocelnik. Ti podatki nam povedo, da je bil Šoštanj kot največji in najpomembnejši kraj v Šaleški dolini še izrazito obrtniško usmerjen in da bi torej težko govorili o kakršnih koli zametkih industrije, z že omenjeno izjemo Woschnaggove usnjarne, ki je postala konec stoletja že prava usnjarska industrija. In res se iz nobene od omenjenih obrtnih delavnic ni razvila industrijska proizvodnja.

V Šoštanju je celo stoletje deloval rudnik svinca in cinka v Puharjih, v zvezi s katerim so tudi poskusi izgradnje cinkarne. V dolini pa je v drugi polovici 19. stol. nastajal tudi premogovnik, katerega začetek industrijskega obratovanja štejemo v leto 1875. Ne glede na pojavljanje industrije v dolini, pa je osnova gospodarstva ostala še vedno bilo kmetijstvo (Šaleški razgledi 2, 1989).

Šoštanj leta 1957

3 PREDSTAVITEV TURISTIČNE PONUDBE NAŠEGA KRAJA IN MOŽNOSTI ZA RAZVOJ NOVIH V POVEZAVI S SPOMINKOM

3.1 DRUŽMIRSKO JEZERO Z OKOLICO

Okolica mesta Šoštanj ponuja obiskovalcem številne možnosti: sprehod ob Družmirskem jezeru, ki je nastalo z ugrezanjem tal nad rudarskimi rovi Premogovnika Velenje. Prve ugreznine z jezerci so se pojavile v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. Jezero je najmlajše od treh ugrezninskih jezer v Šaleški dolini in z globino več kot 80 metrov najgloblje jezero v Sloveniji. Na območju jezera je stala vas Družmirje, po kateri je jezero tudi dobilo ime. V neposredni bližini je Falkov klošter, arheološko najdišče z najdbami lončevine iz pozne antike (KS Šoštanj, 2018). Družmirsko jezero nudi možnosti za sprehode v naravi, na več načinov: pešpot čez Gorice, Trška pot, ki jo je družina Woschnagg zasnovala za potrebe svojih delavcev za zdravo življenje na vzpetino, ki se dviga nad jezerom na severozahodni strani jezera, a je zaradi še vedno aktivnega ugrezanja tal, pogosto nekoliko težje prehodna oziroma nezavarovana in nevarna ali po asfaltirani cesti, ki poteka ob južni strani jezera in povezuje traso vseh treh jezer v Šaleški dolini, ki jo prebivalci in obiskovalci s pridom uporabljajo tudi kot kolesarsko pot. Občini Velenje in Šoštanj sta v sodelovanju zastavili projekt BICy – gre za brezplačno uporabnino javno dostopnih koles, ki si jih lahko uporabniki izposodijo in izkoristijo na katerikoli postaji v obeh občinah. Pridobiti morajo le kartico BICy z uporabniško številko. S to gesto občini spodbujata zdrav način življenja občanov ter zmanjšanje uporabe avtomobilov za kratke razdalje znotraj ali med občinama.

Ob jezeru stoji Ribiški dom – prijetna gostilnica, ki svojim obiskovalcem nudi širok nabor gurmanskih specialitet ter prijeten zunanji ambient, ki ga nekoliko zmotijo dimniki termoelektrarne.

Družmirsko jezero slovi tudi po tradicionalnem dogodku v pozno-poletnem ali zgodaj-jesenskem času, imenovanem Praznik luči. Dogodek organizira Zavod za kulturo Šoštanj, v sodelovanju z nekaterimi krajevnimi društvi in posamezniki, ki skozi vse leto pripravljajo lučke – v jajčne lupine vlit parafin – da jih ob dogodku prižgejo in spustijo v Družmirsko jezero v spomin na

izgubljeno/potopljeno vas. V letu 2018 so tako pripravili kar 15.000 lučk in z njimi pričarali čudovito pravljico na gladini plavajočih ogenjčkov.

Turistično bi se jezero dalo še boljše izkoristiti, v smislu povezave – mostu med Družmirskim in Šoštanjskim jezerom (račji polotok) za sprehode, jezero pa nudi tudi možnosti za druge vodne in obvodne dejavnosti: supanje, kanu, kajak, ribolov...

Ob jezeru bi se lahko pripravila tematska učna pot, ki bi temeljila na zgodbah o Družmirju in Tresimirju ter povezovala preteklost s prihodnostjo, hkrati pa ponudila številne informacije o rastlinskih in živalskih vrstah ob jezeru.

Mi smo Družmirsko jezero oziroma Družmirje pred potopom uporabili za našo domišljijško obrobno zgodbo k usnjenim izdelkom – spominkom, njegovo obliko pa kot osnovo za izdelavo nakita.

3.2 GRAŠČINA TURN

Graščino Turn so zgradili konec 16. stoletja ali v začetku 17. stoletja. Nahaja se na manjši vzpetini med starim mestnim jedrom in razvalinami Pustega gradu. Večnadstropna stavba je najprej služila kot kašča, ko pa je leta 1734 pogorel šoštanjski mestni grad, so vanjo prestavili sedež gosposčine in jo preuredili v plemiško domovanje. Graščina Turn je bila najprej v lasti družine Thurn iz Hrastovca pri Velenju, nazadnje pa je leta 1916 pripadala družini Woschnagg, ki je imela v lasti šoštanjsko tovarno usnja. Danes je namenjena zasebnim stanovanjem (Kraji. eu, 2018).

Razvaline Pustega gradu imajo obliko trapeza, ki smo ga kot obliko za izdelavo moške galanterije uporabili pri izdelavi spominkov – kravatnih obročkov.

3.3 VILA MAYER IN VILA ŠIROKO

Vila Mayer je meščanska vila, ki je bila zgrajena na prehodu iz 19. v 20. stoletje. Vila je zavarovana kot kulturni spominek ter je odličen primer meščanske in historične arhitekture z vrtom. Od leta 2002 je v lasti Občine Šoštanj. Po prenovi leta 2009 so v vili, javnosti na ogled stalne muzejske zbirke kiparskih del Ivana Napotnika ter izbor likovnih del iz zbirke Napotnikove galerije, del zasebne domoznanske zbirke Zvoneta A. Čebula, ter

hortikulturna zbirka šoštanjskega vrtnarja Alojza Kojca (wikipedia.org, 2018). V Vili Mayer potekajo številne kulturne dejavnosti, od bralnih večerov, slikarskih kolonij in razstav, do drugih družabnih dogodkov.

Vila Široko se nahaja v Metlečah pri Šoštanju, na rahli vzpetinici. Zgrajena v tridesetih letih prejšnjega stoletja. Leta 1936 sin Herbert Woschnagg prične z gradnjo Vile Široko, ali gozdne vile kot so jo poimenovali. Leta 1939 se vselijo vanjo. V njej je Herbert z družino živel le kratek čas, do leta 1944. Vila meri 562 m² in je bila za časa družine Woschnagg odlično opremljena. Za oblikovanje je poskrbela tudi soproga Malvina, ki ji je bila umetnost blizu. Sama je v vili ustvarila tudi nekaj čudovitih stenskih poslikav. Omembe vreden je tudi vzidan relief, ki ga strokovnjaki datirajo v poznogotsko obdobje nastanka. Relief prikazuje svetega Florjana, in je bil nekdanj del pročelja hiše v Ljubljani.

Okolica in park vile sta skrbno zasajena s eksotičnimi drevesi. V parku se nahaja tudi bazen, ob vzpetini griča na katerem stoji vila pa je stalo tudi teniško igrišče. Pred leti je v objektu delovala restavracija.

Danes pa je v zasebni lasti. Vila je v trenutni prenovi novega lastnika in bo namenjena nadstandardnemu gostinjskemu turizmu (Kumer, 2019).

3.4 DVOREC GUTENBÜCHEL

V Ravnah v neposredni bližini Šoštanja stoji na blagem pobočju hriba čudovit Dvorec Gutenbüchel, ki je že skoraj skrit med gostim drevjem v parku in okolici je videti še bolj čaroben in je bil v lasti usnjarske družine Woschnagg. Leta 1925 ga je od prejšnjih lastnikov odkupila družina Woschnagg in ga je v petih letih temeljito prezidala. H gradu sta spadala veliko gospodarsko poslopje in obsežen park s steklenjakom, ki nosi letnico 1899. V prostore nad gospodarskim poslopjem se je kasneje preselil sin Walter Woschnagg s svojo družino. Dvorec Gutenbüchel in pripadajoča posest je bil v rokah Woschnaggov od leta 1925 do 1945, ko je bil nacionaliziran v korist FLRJ. V stavbi so bile do leta 1963 različne dejavnosti, od tega leta dalje pa je bil v njej oddelek Psihiatrične bolnišnice Vojnik, ki je bil zaprt 2013. Danes je dvorec pod lastništvom Ministrstva za zdravje. Javnosti je dostopen ob Dnevih evropske kulturne dediščine in razstavah, ki so priložnostnega značaja. Dvorec

je bil doslej turistično zanimiv predvsem v velikonočnem in božičnem času, ko so v njem prirejali nekajdnevne tematske razstave pod idejno zasnovo ge. Mateje Kumer, mag. arhitekture v sodelovanju z lokalnimi cvetličarji in podjetji ter Občino Šoštanj. Razstave so doživele velik odziv, ogromen obisk in pohvale, vendar je dvorec zaradi neustreznega vzdrževanja v tako slabem stanju, da v prihodnosti tovrstni dogodki verjetno ne bodo več izvedljivi. Dvorec z okolico mnogim služi kot sprehajalno območje, kjer v naravnem ambientu arhaične dediščine v sozvočju z naravo sprehajalci doživijo sproščujoče vzdušje. Dvorec je pogosto "tarča" fotografov, saj nudi čudovite iztočnice za vrhunsko fotografsko umetnost.

3.5 MESTNO JEDRO

V starem mestnem jedru je Glavni trg, kjer si lahko ogledamo stavbo nekdanje Tovarne usnja Šoštanj, Mestno galerijo Šoštanj in kip sv. Marije Rožensvske. Mestna galerija Šoštanj je bila odprta leta 1998 in prva je bila priložnostna razstava kiparja Ivana Napotnika, pomembnega umetnika, ki je izdeloval kipe tudi po naročilu usnjarske družine Woschnagg (Kraji.eu, 2018).

Stari magistrat ali Mestno hišo – Rotovž krasijo neorenesančna fasada, portal s trikotnim čelom in zanimivo nadstrešje. Na vrhu strehe je stolpič z zvonom, s katerim so v 17. stol. opominjali odrasle in otroke na jutranjo in večerno molitev. Mestna hiša je služila različnim dejavnostim: sredi 14. stoletja je bil v njej magistrat s trškim sodnikom, v 17. stoletju špital in Inštitut za uboge župljane, od leta 1911 do začetka petdesetih let prejšnjega stoletja sedež Občine Šoštanj (KS Šostanj, 2018).

V Kajuhovem parku si lahko ogledamo spomenik pesnika, narodnega heroja in prevajalca Karla Destovnika Kajuha (1922-1944), ki je delo Marjana Keršiča ter spomenik braniteljem slovenske samostojnosti leta 1991. Ob parku se nahaja rojstna hiša Karla Destovnika Kajuha – Kajuhov dom, zgrajena v neorenesančnem slogu v 19. stoletju. Na zgradbi lahko vidimo spominsko ploščo, ki je bila vzidana v pesnikov spomin. Relief na plošči je delo znanega kiparja Ivana Napotnika (Kraji.eu, 2018).

4 OBSTOJEČE TURISTIČNE POTI

Za boljše poznavanje že obstoječe turistične ponudbe smo se obrnili na go. Mateja Kumer, mag. arhitekture, prebivalko Šoštanja, ki svoje mesto čuti in doživlja na poseben način. Tako skozi oči domačinke na eni strani in kot strokovnjakinje za okolje in prostora na drugi, še posebej zavzeto deluje na področju ohranjanja kulturne dediščine kraja ter kot sooblikovalka turistične ponudbe v mestu Šoštanj z okolico. Tekom svojih prizadevanj za ohranitev kulturne in arhitekturne dediščine Šoštanja in njegove okolice, je v sodelovanju s TD Šoštanj oblikovala in pripravila izredno zanimivo in poučno turistično pot, ki se imenuje Turistična pot družine Woschnagg. Pot ima natančno premišljen potek, v treh različicah oziroma programih.

Prvi program se prične v šoštanjskem Muzeju usnjarstva na slovenskem, kjer obiskovalci doživijo popotovanje skozi zgodovino razvoja usnjarstva na slovenskem – v Šoštanju, se spoznajo z različnimi vrstami usnja, predelavo usnja, njegovo uporabo nekoč in danes ter vidijo, kako je družina Woschnagg razvijala in širila mesto tako na gospodarskem, kot kulturnem in političnem področju. V muzeju si lahko ogledajo reprodukcije delavskih bivališč, nekatere ohranjene stroje in pripomočke za izdelavo usnja ter zanimive stare izdelke iz usnja. Pot nato vodi mimo mestne vile do starega mestnega jedra, kjer obiskovalci spoznajo zgodovino nastanka mestnega jedra ter opazujejo njegovo arhitekturo, se seznanijo z dogodki, ki na trgu konstantno potekajo: Katarinin sejem, Šmihelov sejem, Dvig adventnih vencev, Pustovanje in Festival piva in vina. Občasno pa se na trgu dogajajo tudi drugi kulturni in zabavni dogodki (praznovanje novega leta, kulturne prireditve, v letu 2018 je trg gostil pomembno mednarodno poulično gledališče Ana Desetnica...). V samem centru mesta stoji tudi steber z Marijinim kipom, ki naj bi mesto varoval pred poplavami. Turistična pot se nadaljuje do graščine Turn, ki je nekdanj bila v lasti omenjene družine, danes pa prebivalcem služi kot stanovanjsko poslopje. Ideja snovalke poti je postanek v restavraciji v mestu, ki bi gostom nudila malice in jedi, povezane z usnjarstvom ter obisk stare kavarne.

Drugi program zajema ogled vile Kliment, ki je bila last družina Kliment, ki je bila vedno tesno povezana z družino Woschnagg. Klimenti so stanovali v vili, ki

jo je Woschnagg dal postaviti v zahvalo za svetovanje o finančnih vprašanjih v času svetovne gospodarske krize, zaradi katere je podjetje skoraj propadlo. V Klimentovi vili so bili kasneje nameščeni prostori Vrtca Šoštanj, danes pa služi kot hostel in večnamenski prostor različnih društev. Naslednji postaji sta dvorec Gutenbüchel in Vila Široko, kjer ga. Kumer doživeto in zanimivo vodi obiskovalce skozi prostore ter jim ponudi informacije tako s področja arhitekture stavb, zgodovine povezane z družino Woschnagg ter odgovori na vprašanja, ki se ob ogledu porajajo obiskovalcem.

Tretji program pa ponuja ogled prvotne grobnice družine Woschnagg, ki je stala na pokopališču obfarni cerkvi sv. Mihaela v danes potopljeni vasi Družmirje.

Leta 1975 so jo porušili zaradi degradacije okolja in ugrezanja tal. Posmrtno ostanke in dele grobnice so preselili v Zavodnje nad Šoštanjem. Grobnice niso postavili znotraj ograjenega prostora pokopališča, temveč ob rob gozda, na vznožju hriba Šamberg. Družinski grob svojci še danes urejajo in mu namenjajo pozornost. Zaključek poti je kulinarično razvajanje na turistični kmetiji in v gostilni Pri Vidi v Belih Vodah, ki obiskovalcem razvaja brbočnice z domačimi jedmi, pripravljenimi na klasičen način, s pridihom moderne kulinarike.

Vsi trije programi so na takšen ali drugačen način povezani z usnjarstvom, zato bi naši izdelki oziroma spominki lahko bili dodatna ponudba k tem programom.

5 ORGANIZACIJSKE IN IZVEDBENE ZAHTEVE

Za izdelavo turističnega spominka, ki bo povezoval zgodovino našega kraja s sedanostjo, smo se lotili dela tako, da smo se najprej pozanimali, kakšna turistična ponudba v našem mestu že obstaja. Ugotovili smo, da so na voljo posamezni spominki, ki jih je občina v okviru kakšnega posebnega dogodka ali projekta izdelala za določeno skupino ljudi, ni pa posebne ponudbe spominkov za turiste in obiskovalce našega kraja.

Najprej smo se podali na teren in obiskali turistične točke našega kraja, nato obiskali gospoda Valentina Heindla, ki že leta izdeluje razne spominke iz lesa in z njim opravili intervju, nato pa strnili ideje in se odpravili še v Muzej

usnjarstva ter se posvetovali z gospo Jeleno Stevančević, ki izdeluje usnjeno galanterijo in nam je prijazno odstopila nekaj kosov različnega usnja za izdelavo naših izdelkov.

V Rudnik lignita Velenje smo poprosili za nekaj kosov lignita, ki smo jih kasneje razbili na majhne koščke, oblikovali in uporabili kot "Lepi kamen" na naših izdelkih.

Z izdelki smo želeli povezati tudi zgodbo, ki daje spominkom še dodatno vrednost in jih napravi še bolj izvirne, skrivnostne in neponovljive. Izdelali smo prototipe spominkov, ki jih bomo predstavili na turistični tržnici in v nadaljevanju naloge.

5. 1. INTERVJU Z GOSPODOM HEINDLOM

Gospod Valentin Heindl se že vrsto let ukvarja z izdelavo lesenih spominkov za različne priložnosti na različne teme. Rdeča nit njegovih izdelkov je petelin, ki ga pogosto vključuje v svoje mojstrovine, zato ni čudno, da se domačini iz njegove ulice večkrat pošalijo, da živijo v Petelinčkovi ulici. G. Valentin skupaj s svojo ženo Alojzijo aktivno sodeluje in prispeva k turistični prepoznavnosti našega kraja, zakonca sta dva izmed pomembnejših članov ekipe, ki pod organizacijo Zavoda za kulturo Šoštanj celo leto zbirata in pripravljata jajčne lupine, ki jih nato napolnita s parafinom in vžigalno vrvico, da ob Prazniku luči zažarijo na Družmirskem jezeru v spomin na potopljeno vas in izgubljene domove, spomine in zgodovino tega dela našega kraja. V tem koledarskem letu sta sama pripravila več kot 5000 lučk. Seveda pa se g. Valentin za hobi ukvarja predvsem z rezbarjenjem, žganjem in oblikovanjem lesa, iz katerega izdeluje zanimive unikatne izdelke, s katerimi se predstavlja na različnih sejmih, prireditvah in tekmovanjih. Z njim smo opravili intervju, da bi iz prve roke pridobili informacije o izdelavi, registraciji in trženju spominkov. Intervju smo izvedli kar pri gospodu Heindlu doma, kjer nam je prijazno odgovarjal na vsa zastavljena vprašanja, nam pokazal svojo delavnico in izdelke, nekaj pa nam jih je celo podaril za namene pričujoče naloge. Njegove izdelke tako vključujemo kot del ponudbe turističnih spominkov v našem kraju in upamo, da jih bo okolica bolj sprejela, cenila in da se morebiti res znajdejo na policah turističnih ponudnikov v dolini.

Intervju smo izvedli Vida, Ditka, Vasja in Jure in vam ga predstavljamo tukaj:

Ali ste kadarkoli naredili kakšen spominek za Šoštanj ali Velenje?

Za Šoštanj sem naredil hladilnik za Velenje pa vagončke, ki se vozijo iz premogovnika.

Za kakšne priložnosti jih izdelujete?

Delam za raznorazne priložnosti, največ delam za koncerte domačih ansamblov.

Ali ste kdaj razmišljali da bi naredili kakšen spominek za turiste ki pridejo v Šoštanj ali Velenje?

Imam tudi idejo narediti spominek iz svinjskega usnja na njej pa hladilnik (termoelektrarna), dimnik (tovarna usnja) in Pusti grad, kot simbol Šoštanja. Ta spominek bi lahko kupili turisti, ki bi prišli v naše kraje.

Ali delate tudi po naročilu?

Za prodajo v trgovini teh spominčkov nisem delal, vse sem delal po naročilih, delal sem za: Alpski večer, Boš vidu kaj dela Dolenjc in druge glasbene prireditve. Za nedeljsko podoknico pa imam izrecno za njih ocenjene spominčke, to je vasovanje. Spominek izdelam za tisti kraj, v katerem je podoknica. Delam: petelinčka na lestvi, ki je prišel k dekletu v vas. Kokoška sedi v želodu in ga čaka. To dobi tista, ki ji podarim podoknico: petelinjo vprego, ki je bila v tistih časih kot zahvala.

Večino torej delate iz naravnih materialov?

Pravzaprav vse delam iz naravnih materialov, uporabljam lipov les, mah, tudi usnje... je pa vse narejeno ročno, stroja ne uporabljam. Prav tako ne uporabljam vijakov, vse zlepih z mekolom, ali kakšnim drugim lepilom. Tako je tudi bolj cenjeno na trgu, ker je izviren spominek. En izmed spominkov je tudi vremenska hišica, ki je sicer ne prodajam, je pa narejena na črevo, kot so to delali v zgodovini.

Izdelujete kipce, kaj pa kakšne obeske za ključe, to tudi izdelujete?

Ne, obeskov še nisem poizkusil, delam pa namizni in stenski okras, torej obeske za na steno.

Kaj pa je vaša rdeča nit, če jo imate?

Petelinčki. Na osnovi petelina naredim spominek, kateremu pa dodam znamenitosti kraja. Ideje pa pridejo sproti. Ko sem bil še hišnik v vrtcu, sem za otroke naredil figurice, nekatere še zdaj prodajam na trgu. Zdaj, ko bo

velika noč so popularne kakšne košarice z jajčki, za dan žena ali Valentinovo pa iz lesa narejene planike, ki so pa zraven še simbol slovenstva.

Koliko časa se že z tem ukvarjate?

Od leta 1984, to se pravi, je zdaj 34 let. V tem času sem 10 let delal za Lojtrco domačih, ko je imel Radio Ljubljana oddajo in jaz sem za njih naredil izvirne spominke, petelina na lestvi, samo da je bil večji. Te izdelki so tudi ocenjeni.

Od kod vam ideja za rdečo nit petelina?

To je pa zgodba... Ideja mi je padla, ko sem zjutraj poslušal peteline, ki kikirikajo. Moji otroci so bili še majhni in smo šli na sprehod v gozd in mi je padlo na pamet, da bi rad naredil petelina. In sem na različne načine poizkušal, potem mi je pa uspelo. Deblo mora biti primerno, zato spominja na stil Napotnika, ki pa je tudi Šoštanjski umetnik. Je pa petelin tudi moj simbol in me vsi poznajo po njem, tudi vzdevek imam – Petelinček.

Ali je to delo bilo vedno vaš hobi ali ste imeli obrt?

To je bil moj hobi, kasneje sem pa odprl dodatno popoldansko dejavnost (d.o.o.) in sem se kasneje z tem ukvarjal kot z popoldansko obrtjo. Zdaj je pa to spet kot hobi in delam zgolj po naročilih.

Tudi mi se bomo lotili izdelovanja, sicer malo drugačnih izdelkov, a bi nam lahko svetovali. Pri čem moramo biti pozorni, na kaj moramo paziti?

Po mojih izkušnjah, bi naj bil spominek privlačen, ne prevelik, mali in takšen, da ga ljudje lahko uporabijo ali postavijo na vidno mesto. Dobro je da je opazen, vpadljiv in na splošno nekaj posebnega, da ga lahko vsak opazi.

Ali imajo vaši spominki certifikate?

Ja imajo. V Ljubljani so ocenjeni in zaščiteni, petelini in petelinje vprege. To so pravi slovenski spominčki.

Kako pa dobijo certifikate?

Jaz sem se prijavil na obrtno zbornico in sem nesel spominčke za ocenitev. Tam je bila 5 članska komisija, z g. Bogatajem na čelu in oni so to prevzeli in se odločili, a je za ocenitev ali ne. Izdelki so bili ustrezni, ker sem edini, ki ima ta sistem način izdelave v Sloveniji, če ne na svetu.

Torej imate neke izdelke ki jih delate serijsko?

Ja, na podlagi turizma delam izdelke, kar gre v prodajo, tisto ponovim. Kombiniram tudi razne ideje im poizkušam, kaj bo ljudem bolj všeč.

Kako pa določite ceno izdelku?

Cene so pa formalne, dela se tukaj ne plačuje. Moraš biti dovolj pogumen, da je cena res taka, da pokrije stroške za elektriko, material in orodje, torej, da imaš delovne pogoje plačane. Nekega velikega zaslužka pa v tem ni.

Najlepša hvala za vaš čas. Še naprej vam želimo obilo zanimivih idej , dobrega lesa in spretnih prstov.

Izdelki iz lesa so kot dodatek k naši turistični nalogi, a zdelo se nam je prav, da pokažemo, da se v našem kraju posamezniki trudijo tudi na tem področju turizma.

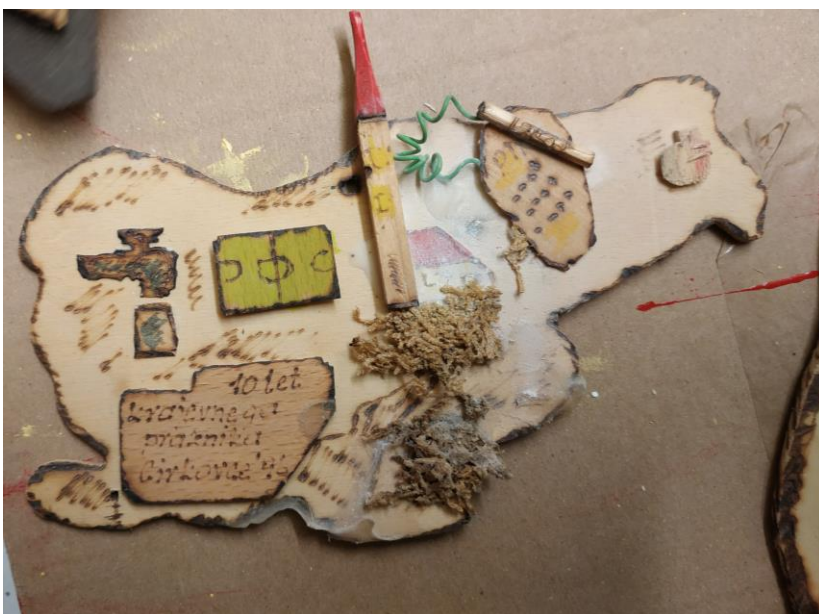
Šoštanj na usnju

Kosilnica

Ptičja hišica

Slovenija

Lojtrce

Petelin vleče voz

Mežiška dolina

6 TURISTIČNI PRODUKT – UNSNJENA GALANTERIJA LEPI KAMEN (SCHÖNSTEIN)

Po pogovoru in pridobitvi pomembnih informacij o izdelavi spominkov smo se tudi sami lotili dela.

Naš letošnji samostojni turistični produkt je Usnjena galanterija in nakit Lepi kamen, narejen iz usnja in lignita, ki povezujeta zgodbe preteklosti s sedanostjo. Termoelektrarna Šoštanj je, hočemo ali ne, najbolj prepoznavna stavba našega mesta, zato smo osnovne oblike za naš nakit črpali prav iz oblike dimnikov, ki "krasijo" naš kraj. Podobne oblike je tudi naš Pusti grad, ki je povezan z imenom Šoštanj ali Schönstein (lepi kamen), zato smo tukaj črpali ne le temo in obliko, marveč tudi izvirno ime za nakit in galanterijo. Naslednja oblika, ki smo se ji z izdelki želeli približati je površina Družmirskega jezera, pod katerim je potopljena vas Družmirje. Tem oblikam smo dodali še nekoliko obdelane koščke lignita in naredili complete usnjenega nakita za ženske ter kravatni obroček in metuljček za moške. Vse izdelke predstavljamo v nadaljevanju naloge.

Pusti grad

Termoelektrarna Šoštanj

6.1 OD IDEJE DO MATERIALOV

Pravzaprav smo dokončno idejo dobili šele, ko smo imeli ves material pred očmi in rokami. Pri pridobivanju materialov pa smo izhajali iz zgodovine našega mesta, ki ga zaznamujejo premog, usnje in les.

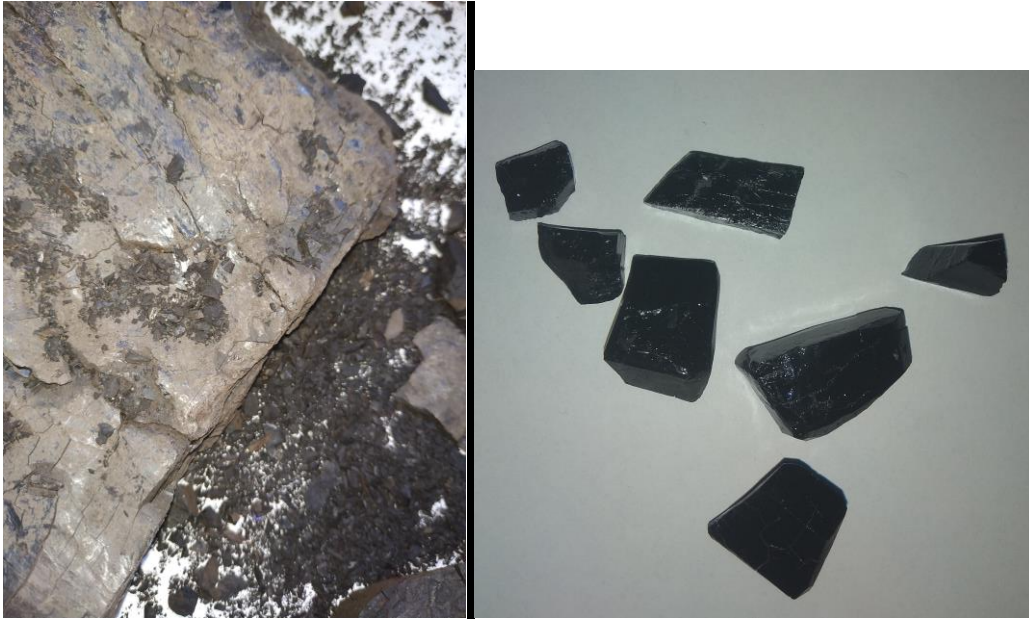
Najprej smo pretipali in si ogledali kose usnja, ki smo ga dobili v uporabo, ter razmišljali na kakšen način bi ga lahko oblikovali v neke nove in originalne izdelke... do končnih idej smo prišli s poskušanjem. Iz usnja smo oblikovali različne tulce, ga izrezovali, lepili, prepogibali in poskušali najti različne načine uporabe.

Kosi usnja pred izdelavo

Nato smo se podali v Rudnik lignita Velenje, kjer smo dobili nekaj kosov lignita, ki smo ga s kladivi in dleti razbijali na manjše koščke, nato pa dokončno oblikovali kar z olfa nožki. Spet smo se s poskušanjem in napakami učili, kako in na kakšen način oblikovati lignit, saj je njegova struktura prvotno iz lesa in se ob nepravilnem rokovanju hitro kruši in lomi. Dobili smo zamisel, da ga zavarujemo z lakom za les, zato smo obdelane koščke polakirali z akrilnim lakom v spreju ter lignitu tako zagotovili boljšo trdnost in obstojnost. Na našo veliko srečo je trdnost bila sedaj tolikšna, da nam je lignit dopuščal vrtanje lukenj in več možnosti za nadaljnjo uporabo in izdelavo nakita.

Neobdelani kos lignita

Obdelani lignit Lepi kamen

Kar nekaj srečanj smo namenili tem raziskovanjem, nato pa so se ideje izkristalizirale in nastali so prvi načrti in skice za spominke.

6.2 PRIPRAVA MATERIALOV Z IZDELAVO SPOMINKOV

1. Najprej smo pripravili že omenjen material in pripomočke za delo:

- ostre škarje za usnje,
- Olfa nož,
- UHU lepilo (z njim se usnje zelo lepo in natančno zlepi),
- akrilni prozorni lak v spreju,
- vrtni strojček, tanek sveder,
- klešče,
- lesene podloge za rezanje in delo,
- tanko šilo za luknjanje usnja, šivanka za pletenje,
- ravnila, šestilo, svinčniki,
- zaščitna očala, rokavice ...

2. Nato smo skicirali, kako naj bi izgledali naši spominki. Vida in Art sta si izmislila obrobno zgodbo za spominke, nato pa smo skupaj izrisali nekaj idej. Odločili smo se za nekaj barvnih kombinacij usnja, in sicer: sivo in črno (ponazarja dim iz dimnikov, pepel, ki nastane ob kurjenju lignita, lignit), modro in črno (ponazarja modrino Družmirskega jezera, črno usnje kot simbol žalovanja za potopljeno vasjo ter lignit) ter rdečo in črno (rdeča predstavlja ogenj, strast, energijo, ki jo daje lignit). Tako smo si zamislili 6 različnih setov spominkov, in sicer tri za ženske in tri za moške. Za ženske smo si zamislili set uhanov in ogrlice v vseh treh barvnih kombinacijah.

Seti ženskega nakita

Za moške smo izdelali dva kravatna obročka ter metuljčka v dveh barvnih kombinacijah. Prikaz na skicah:

Galanterija za moške

2. Ko smo dobili material, smo premog najprej razbili na manjše koščke, ki smo jih kasneje z olfa nožem oblikovali v obliko obeska/kamna. Nato smo z brezbarvnim lakom prelakirali narejene izdelke in jih pustili, da so se posušili. Naša ideja je bila, da bi skozi lignit lahko izvrtali tudi luknjice in skozi napeljali usnjeno ali kakšno drugačno vrvico. Z navadnim stenskim vrtalnikom smo prevrtali prelakirane koščke lignita (zelo pomembno je, da so prelakirani, saj to utrdi lignit, saj drugače ob vrtnanju razpade) in jih nato še enkrat prelakirali, da so ostali trdni. Med vrtnanjem poskrbimo za varnost z zaščitnimi očali, košček lignita pa držimo s kleščami, da se izognemo morebitnim poškodbam.

3. Iz različnih barv usnja smo nato izrezali slednje:

- koščke v obliki solzic (različne barve in velikosti) za uhane, ki smo jih kasneje zlepili skupaj, jih zvili in tako spet zlepili nato pa jim dodali še kamen.
- koščke različnih, asimetričnih oblik (lahko spominjajo na obliko žiga usnja ali pa na Pusti grad) in jih uporabili kot podlago za kombinacijo z barvnim usnjem ali osnovo, v katero smo vstavili in nalepili lignit.

6.3 POSTOPEK IZDELAVE POSAMEZNEGA SPOMINKA

V tem poglavju je natančen opis izdelave posameznega spominka.

6.3.1 Družmirske solze – Lepi kamen

Spominek predstavljata usnjena ogrlica z obeskom ter uhani Družmirske solze.

Najprej iz kartona, glede na skico, izrežemo modelčke za izrezovanje: dve obliki trapeza (manjši in večji) za obesek ter solzo (večjo) ter nekoliko manjši srček. Nato se lotimo zarisovanja oblik na izbrano usnje ter natančno izrezovanje.

Obesek je izdelan iz dveh plasti usnja:

- spodnja plast je v obliki dimnika izrezana osnova v temno modri barvi – usnje obrnjeno na nebrušeno stran,
- na to osnovo je z lepilom na sredino nalepljen obdelan in polakiran košček lignita ter naknadno na oboje prilepljen še zgornji – črni del usnja (gladka, svetleča stran). Lignit je vstavljen v zgornje usnje skozi luknjo, ki smo jo

predhodno izrezali na sredini zgornje plasti usnja. Izrezana luknja mora biti nekoliko manjša od kamenčka, da se lepo "nategne" okoli kamna,

- s šilom na zgornji strani obeska, 3 mm pod zgornjim robom in 2 cm narazen, skozi napeljemo usnjeno vrvico in jo na vrhu zavežemo z dvema vozloma, da lahko reguliramo dolžino vrvice.

Uhani so izdelani iz dveh plasti usnja:

- spodnja plast je v obliki solze (Družmirsko jezero) izrezana osnova v črni barvi – gladka, svetleča stran usnja,

- na to osnovo je z lepilom na sredino nalepljena nekoliko manjša solza v temno modri barvi – usnje obrnjeno na nebrušeno stran usnja ,

- v košček lignita z vrtalnim strojčkom previdno zavrtamo luknjico s tankim svedrom – pri tem pazimo, da vrtamo z občutkom, da se košček ne prelomi. Skozi luknjico napeljemo 4,5 cm dolg usnjeni trak, debeline 2 mm in na koncu napravimo zanko, ki zadrži kamenček na mestu,

- zgornji del traku natančno prilepimo na zgornji (ostri del) solze ter nekoliko zapognemo in zlepimo skupaj, da dobi uhan konkavno obliko, ki predstavlja jezero iz njegovega vrha pa na vrvici binglja lignit,

- skozi zgornji stisnjeni in zalepljeni del s šivanko naredimo luknjico in skozi njo vdenemo obroček z osnovo za viseče uhane, ga s kleščami stisnemo in uhan je izdelan. Postopek ponovimo še pri drugem uhanu.

Družmirske solze – Lepi kamen

6.2.3 Svetleči stolp – Lepi kamen

Spominek predstavljata usnjena ogrlica z obeskom ter uhani Svetleči stolp.

Najprej iz kartona, glede na skico, izrežemo modelčke za izrezovanje: štiri oblike trapeza (vsak malo manjši od drugega). Nato se lotimo zarisovanja oblik na izbrano usnje ter natančno izrezovanje. Trapez je mišljen kot oblika dimnikov TEŠ, ki ustvarja električno energijo, ki je glavni vir umetne svetlobe, zato ima Šoštanj tudi ime mesto svetlobe.

Obesek je izdelan iz dveh plasti usnja:

- spodnja plast je v največji obliki trapeza izrezana osnova v črni barvi – usnje obrnjeno na brušeno stran,
- na to osnovo je z lepilom na sredino nalepljen obdelan in polakiran košček lignita ter naknadno na oboje prilepljen še zgornji - srebrni del usnja (gladka, svetleča stran). Lignit je vstavljen v zgornje usnje skozi luknjo, ki smo jo predhodno izrezali na sredini zgornje plasti usnja. Izrezana luknja mora biti nekoliko manjša od kamenčka, da se lepo "nategne" okoli kamna,
- s šilom na zgornji strani obeska (3 mm pod zgornjim robom in 3 cm narazen) naredimo luknjico in skozi napeljemo usnjeno vrvico ter jo na vrhu zavežemo z dvema vozlova, da lahko reguliramo dolžino vrvice.

Uhani so izdelani iz dveh plasti usnja:

Postopek izdelave je popolnoma enak kot za obesek, vendar uporabimo dva manjša modelčka za izrez iz usnja. Ko sta osnovi narejeni, dokončamo uhane na naslednji način:

- 2mm pod zgornjim robom na sredini uhana naredimo luknjici 3 mm narazen in skozi obe vdenemo obroček z osnovo za viseče uhane, ga s kleščami stisnemo in uhan je izdelan.

Postopek ponovimo še pri drugem uhanu.

Svetleči stolp – Lepi kamen

Ognjena strast – Lepi kamen

6.3.3 Ognjena strast – Lepi kamen

Spominek predstavljata usnjena ogrlica z obeskom ter uhani Ognjena strast.

Najprej iz kartona, glede na skico, izrežemo modelčke za izrezovanje: pet oblik solze (vsako malo manjšo od druge). Nato se lotimo zarisovanja oblik na izbrano usnje ter natančno izrezovanje. Solza je lahko mišljena tudi kot Lipov list, ki velja za simbol slovenstva.

Obesek je izdelan iz treh plasti usnja:

- spodnja plast je v največji obliki solze izrezana osnova v črni barvi – usnje obrnjeno na nebrušeno stran,

- na to osnovo je z lepilom na sredino nalepljen manjši, rdeč usnjeni modelček (nebrušena stran), ter na obe še tretja, najmanjša solza iz črnega usnja (nebrušena stran),
- na zgornji (zaobljeni del) solze usnje nekoliko zapognemo in zlepimo skupaj, da dobi obesek rahlo konkavno obliko,
- s šilom na zgornji strani obeska naredimo luknjico in skozi napeljemo usnjeno vrvico ter jo na vrhu zavežemo z dvema vozloma, da lahko reguliramo dolžino vrvice.

Uhani so izdelani iz treh plasti usnja:

Postopek izdelave je popolnoma enak kot za obesek, vendar uporabimo tri manjše modelčke za izrez iz usnja. Ko sta osnovi narejeni, dokončamo uhane na naslednji način:

- skozi zgornji stisnjeni in zalepljeni del s šivanko naredimo luknjico in skozi vdenemo obroček z osnovo za viseče uhane, ga s kleščami stisnemo in uhan je izdelan.

Postopek ponovimo še pri drugem uhanu.

6.3.4 Kravatni obroček Svetleči stolp – Lepi kamen

Iz sivo-srebrnega usnja, po vnaprejšnjem modelčku (podolgovat trapez z merami: $a = 6,5$ cm, b in $d = 5$ cm, $c = 9$ cm), izrežemo usnje in ga na spodnjem in zgornjem robu zarobimo (zalepimo navznoter, da dobimo lep in mehak rob). Nato trapez sestavimo tako, da se oglišča daljših stranic rahlo prekrijejo. Eno stranico zalepimo na drugo. Na zgornjo stranico zalepimo 4 mm debel in 5 cm dolg (črno usnje na gladki strani) trak in ga spodaj in zgoraj zarobimo in zalepimo na rob izdelka. Na sredino kravatnega obročka prilepimo košček lignita in spominek je dokončan.

Kravatni obroček:

Svetleči stolp – Lepi kamen

Kravatni obroček:

Ognjena strast – Lepi kamen

6.3.5 Kravatni obroček Ognjena strast – Lepi kamen

Iz rdečega (nekoliko zmečkanega) usnja po vnaprejšnjem modelčku (podolgovat pet-kotnik z merami: $a = 6,5 \text{ cm}$, b in $e = 5 \text{ cm}$, $c = 5 \text{ cm}$, $e = 4 \text{ cm}$) izrežemo usnje in ga na spodnjem robu zarobimo (zalepimo navznoter, da dobimo lep in mehak rob). Nato pet-kotnik sestavimo tako, da zgornji del zapognemo navzven, stranici b in e pa prekrijemo in zlepimo skupaj. Na robove zapognjenega zgornjega dela prilepimo črne usnjene trakove (usnje na gladki strani), debeline 3 mm. Na sredino kravatnega obročka prilepimo košček lignita in spominek je dokončan.

6.3.6 Elegantni metuljček – Lepi kamen

Iz črnega usnja po vnaprejšnjem modelčku (pravokotnik z merami $a = 20$ cm, $b = 5,5$ cm) izrežemo usnje in iz obeh strani prepognemo navznoter proti sredini in tam zlepimo skupaj. Nato natančno zlepimo še spodnji in zgornji stranici, da dobimo lepo oblikovan pravokotnik. Iz sivega usnja izrežemo dva trakova: prvi je dolg 4 cm in širok 1,5 cm, drugi je enako dolg a širok 2 cm. Pravokotnik prepogibamo kot harmoniko in ga s prsti na sredini stisnemo skupaj, da dobimo obliko metuljčka. Z ožjim sivim trakom ga objamemo in na notranji strani metuljčka trak zalepimo, da metuljček obdrži obliko. Nato na sredino metuljčka (na sivo usnje) nalepimo manjši košček lignita. V drugi trak sivega usnja vrežemo odprtino za lignit ter ga potegnemo čez lignit, tako, da ga lepo zaobjame. Trak na zadnjem delu metuljčka natančno zalepimo. Skozi ta trak povlečemo 25 cm dolg in 2 cm širok črni, usnjeni trak za zavezovanje in spominek je dokončan.

Elegantni metuljček Lepi kamen

6.4 IZBIRA USTREZNE EMBALAŽE IN DEKORACIJA SPOMINKOV

Ko smo spominke izdelali, smo se pričeli ubadati z mislijo, kako bi jih lepo in ustrezno ter v stilu "zapakirali", da dobimo estetsko zaključeno celoto. Med naključnim nakupovanjem v trgovini z različnimi izdelki za ustvarjanje in dekoracijo doma (Tedi) je Urška naletela na rustikalne lesene škatlice in takoj pomislila, da bi to bila odlična embalaža za naše spominke. Kupila je dva primerka in jih prinesla na naslednje srečanje. Vsem sta bili všeč in soglasno smo se odločili, da bomo naše izdelke vstavili v tako embalažo, vendar se nam je izdelek vstavljen v škatlico zdel nekoliko neprivlačen, zato smo razmišljali, kaj bi položili pod izdelke. Dobili smo idejo za nekoliko nekonvencionalen način – pod spominke bomo nasuli večje in manjše koščke lignita. Ideja se nam je zdela izvrstna, a takoj se je pojavil pomislek, kako izdelati toliko kamenčkov (to bi nam vzelo ogromno časa). Mentorica se je spomnila na dekorativni pesek in ga do naslednjega srečanja tudi priskrbela – bil je popolna imitacija lignita in naši izdelki so dobili podobo, kot smo jo želeli.

Končne izdelke predstavljamo na slikah zgoraj.

6.5 LEGENDA O LEPEM KAMNU – TALISMANU ZA SREČO

Da pa bi dobili naši spominki neko dodatno in posebno vsebino, sta si naša domišljije polna člana Art in Vida izmislila naslednjo legendo, ki bo kot zgodba dodana v vsako škatlico s spominkom.

Pred davnimi časi, ko tukaj, kjer sedaj stoji termoelektrarna in mesto, imenovano Šoštanj ni bilo ljudi, skozi gozdove pa so se sprehajali volkovi in jeleni je na jasi sredi gozda ležala majhna vasica, imenovana Družmirje. Tisti časi so bili težki za preživetje in vsaka delovna roka je prišla prav. Zemlja je bila nerodovitna in le malo hrane so lahko pridelali na polju, oblačili so se pretežno v usnje, ki so se ga naučili ustrojiti iz kož krav, konjev in prašičev in je bilo zelo trpežno ter udobno. Po dolini je po gozdu vodila ena sama pot – pot do rudnika kjer so si moški prebivalci kopali temno rudo, imenovano Lepi kamen. Moški so dneve in noči iz sten klesali to žlahtno, črno, a zelo krhko kamnino, ženske in otroci pa so jo doma obdelovali in iz nje izdelovali prekrasen nakit in izdelke, ki so jih vsako sredo po temačnem zaraščenem gozdu nosili do gradu, ki je bil tedaj edina, a prestižna stavba, ki so jo lahko

uzrli iz vasice. Menda so po ta nakit prihajali iz Egipta, Španije in drugih območij po svetu, ki takratnim prebivalcem še niso bili znani. V zameno so jim prinašali najrazličnejše dobrine – sadje, koruzo in krompir, pa tudi bombaž in svilo... Dolgo časa je bilo vse lepo in prav, Družmirci so živeli v miru in lagodju. Nekega dne pa je en izmed rudarjev zopet nesel predrag nakit v grad, da bi ga zamenjal za dobrine, a se nazaj ni vrnil. Iz strahu so vaščani na pot do Pustega gradu – ki so mu tako rekli zato, ker je stal sam samcat na vrhu puščobnega in neporaščenega hriba – pošiljali sle vedno manjkrat. Vsaka sredo je kmalu postala vsaka druga sredo in nato le še ena sredo v mescu, a izbranec, ki se je podal na pot, se ni nikoli vrnil. Vaščani so tako počasi izgubljali moške prebivalce in delavce, družine pa može in očete, hkrati pa z gradu niso dobili več surovin in hrane za življenje in osnovne potrebe. V obupu so sklicali posvet in se družno odločili, da se odpravijo iskat krivca za izginotje in morebitno smrt vaščanov. Tako se je 12 mož, z orožjem, ki so ga pač premogli, podalo na nevarno in temačno pot. Trajalo je tri ure hoda, da so po zaraščenem in strašljivem gozdu prispeli na cilj, a sledov za izginulimi vaščani niso našli. Utaborili so se pred Pustim gradom ter čakali dneve in noči, da bi se pojavil kdo od izginulih. Ker se to ni zgodilo, je vodja odprave oznanil, da gredo domov in pozabijo na dogodke prejšnjih mescev. Še tisti večer so se, od straže utrujeni in lačni ter žejni možje, odpravili domov. Niti na pol poti še niso bili, ko je en izmed mož izginil. Postavili so se v bojni krog in čakali, da se še kaj zgodi. Naenkrat je v krošnjah zašelestelo in od strani je priletela ženka pojava. Njenih nog ni bilo videti pod njeno dolgo usnjeno obleko, ki se je tako prilegala njenemu telesu, da si lahko videl njeno brežhibno postavo. Njeni valoviti rdeči lasje so plahutali v vetru, ki je zapihal ob njenem hitrem premikanju. Ko se je približala morebitni tarči – enemu izmed mlajših mož – je z veličastno hitrostjo švignila proti njemu in v hipu ni bilo ne nje ne mladeniča. Tako ga je zaslepila z svojim krasnim telesom, da je obstal kot okamenel in se ni uspel niti braniti. A z gotovostjo lahko trdimo, da bi si o njeni lepoti vsakdo kmalu premislil, ko bi videl njen obraz. To je bil obraz od ognja opečene starke, ki ni premogel iskrenega in prijaznega nasmeška in vsak, ki ga je ugledal, se je kaj hitro zavedal, da ima opravka s coprnico. Prav to se je to posvetilo tudi vodji odprave, ki je glasno zavpil: "Coprnice! Pazite se! Možje, nikar jih ne glejte! Četudi so njihova telesa lepa, je njihova duša kot njihov obraz. Grda, zlobna in smrti željna. Našega nakita in usnjenih oblek želijo, da

lahko sploh hodijo po soncu. Če na sebi nimajo usnjene obleke in talismana Lepi kamen, se v trenutku vžgejo."

Tako je rekel in iz gozda je že pridrvela nova coprnica in takoj za njo še ena in potem še ena... Možake so stisnile v majhen krog in izginil je še naslednji. Poizkušali so jih prebosti z nožem, jih z lokom prestreliti, a zaman. Vsako rezilo je spolzelo skozi njih, na njihovi koži pa ni pustilo niti praske. Ko je 9 mož že skoraj obupalo in se je ena izmed coprnic zagnala nad vodjo, je ta iztegnil talisman iz Lepega kamna in ga usmeril proti njej ter zaprl oči. Prizor je bil neomajen. Lepi kamen na talismanu je kot magnet k sebi vlekel zlobno veščo in v trenutku, ko se je coprnica z enim samim prstom dotaknila črne kamnine, se je vnela ter v hipu v zraku zgorela, da je od nje na tleh ostal le še pepel. Vsi možje so v roke vzeli svoj nakit in ga usmerili proti bližajočim se coprnicam, ki so se ob stiku z Lepim kamnom scvrli in izginile v oblaku pepela. Možje so bili rešeni. Vas je bila rešena. Vrnili domov in živeli svoje življenje naprej, brez strahu pred izginotji in zlobnimi čarovnicami. Družmirje se je na jugozahodni strani razvilo v mesto, ki so ga kasneje poimenovali Schönstein ali Lepi kamen, saj je vsak prebivalec vedno s sabo nosil talisman iz črne rude, ki ga je varoval kamorkoli je odšel. Mesto se je razvijalo in cvetelo, človeštvo je napredovalo in kmalu so Lepi kamen preimenovali v lignit ter ugotovili, da je to ruda, ki predstavlja vir energije, zato ga v dolini kopljemo ter pretvarjamo v električno energijo in toploto še danes. Na mestu, kjer so nekoč strašile coprnice sedaj stoji Šoštanj in na hribčku Pusti grad. Šoštanj je postalo mesto svetlobe, Družmirje pa... že dolgo ne obstaja več, sedaj na tem mestu leži Družmirsko jezero. Pravijo da, se je zaradi prekomernega kopanja lignita zemlja vdrla v tla in območje je zalila reka, a po nam znani skrivni legendi sodeč, je za katastrofo male vasice Družmirje, krivo zadnje prekletstvo, ki so ga coprnice kadarkoli izrekle – prekletstvo o potopljenem mestu. Družmirja ni več, njegovi prebivalci so se preselili in njihovi potomci so danes Šoštanjčani. Rudnik lignita še vedno obratuje. Pa čaravnice? Nikoli ne veš, mogoče so se razteple okoli po dolini ali sveti in morda še kje živijo in čakajo na izgubljene duše, da jih zaslepijo s svojo lepoto, nato pa ugrabijo in ugonobijo... ter izkoreninijo človeško vrsto. Da se to ne zgodi, imej vselej pri sebi talisman Lepi kamen, odet v usnjeno ogrinjalo, ki te bo varoval in čuval pred zlo-veščami... ker nikoli ne veš... mogoče si prav ti naslednji....

7 KOMU JE TURISTIČNI PRODUKT NAMENJEN?

V prvi vrsti je bil naš namen izdelati spominek za turiste, ki prihajajo v naše mesto in okolico. Z go. Stevančević bi se še bolj povezali in dovršili ideje ter izdelavo spominkov ter jih poslali v ocenitev na komisijo v Ljubljano. Vsekakor bi se obrnili na lokalne turistične ponudnike in jim predstavili naše spominke ter se dogovorili o možnosti trženja in prodaje. Izdelke bomo predstavili tudi lokalnim podjetnikom in na občini kot možna poslovna darila za domače in tuje poslovne partnerje.

Zagotovo pa bodo naš nakit in ostalo galanterijo z veseljem nosili naši starši, sorodniki in prijatelji, saj je bil njihov odziv na prototipe izdelkov zelo dober. Odziv na izdelke smo preverili tudi na socialnih omrežjih FB in Instagram, kjer smo dosegli lepo število všečkov v samo enem dnevu (258).

8 PREDSTAVITEV IN TRŽENJE PRODUKTA

Naše spominke smo in še bomo širši javnosti predstavili na naslednje načine:

- a) Z objavo turističnega produkta na spletni strani šole, po socialnih internetnih omrežjih (Facebook, Instagram...), povezave na drugih spletnih straneh (npr. spletnih straneh gostinjskih ponudnikov, na portalu Občine Šoštanj, in TD Šoštanj).
- b) Z objavo in predstavitvijo v šolskem časopisu.
- c) Z objavo in predstavitvijo po šolskem radiu.
- d) Z objavo prispevka o naši turistični nalogi v lokalnem časopisu List.
- e) Z uporabo in nošenjem nakita in usnjene galanterije Lepi kamen.

9 STROŠKOVNIK

SPECIFIKACIJA STROŠKOV IZDELAVE

Na tem mestu bomo podali zgolj okvirni in dokaj laični znesek stroškov, saj je projekt res zelo obsežen in zahteva poleg strokovne organizacije in izvedbe tudi strokovni finančni načrt.

MATERIAL (OKVIRNA CENA NA IZDELEK)

(usnje bi naročili pri spletni trgovini 4C.si 12,99 eur/kg, oziroma prosili za ostanke pri izdelovalcih usnjene galanterije)

- usnje 1 eur,
- lignit 0 eur (dogovorili smo se za sponzorstvo Rudnika lignita Velenje, izdelke bi lahko prodajali tudi v njihovem Rudarskem muzeju),
- lepilo, nastavki za uhane 0,10 eur,
- šatulja in dekorativni pesek 3 eur,
- dekorativna papirnata vrečica 0,10 eur
- deklaracija o izvornem izdelku in natisnjena legenda 1 eur

SKUPAJ STROŠKI na komad:

- **4,10 eur** za set v šatulji
- **1,20 eur** za set v papirni vrečici

SPECIFIKACIJA DOBIČKA PRI PRODAJI SPOMINKOV

Glede na to, da so spominki ročno izdelani iz naravnega usnja in lignita (naravnih materialov) bi jim postavili naslednje cene:

SET ZA ŽENSKE LEPI KAMEN (različne vrste): **20 eur**

DOBIČEK: 15,90 EUR

SET ZA MOŠKE LEPI KAMEN (kravatni obroček ali metuljček): **15 eur**

DOBIČEK: 11,90 EUR

V kolikor kupec želi spominek brez šatulje (zavito v majhno papirno dekorativno vrečico) se cena SETA zniža za 2 eur

SET ZA ŽENSKE LEPI KAMEN (različne vrste): **18 eur**

DOBIČEK: 15,90 EUR

SET ZA MOŠKE LEPI KAMEN (kravatni obroček ali metuljček): **13 eur**

DOBIČEK: 11,90 EUR

Ob morebitnih večjih naročilih (za poslovna darila, večje skupine turistov) bi naročniku lahko ponudili dodatni 10% popust.

Za prodajo izdelkov bi morali poiskati ustrezen uradni način - registracija s.p. ali sodelovanje z prodajalci usnjene galanterije.

10 ZAKLJUČEK

Naš turistični produkt – Usnjena galanterija in nakit Lepi kamen – je ideja za nov, moderen in uporaben izdelek, spominek našega kraja. Vsebinsko zajema več plati našega mesta – tematsko se navezuje na zgodovinsko ozadje razvoja mesta Šoštanj in usnjarske obrti v njem, na usodo vasi Družmirje, ki se je zaradi pogrezanja tak nad rudnikom v 70. letih prejšnjega stoletja pogreznila in potopila, tako, da je danes na tem mestu Družmirsko jezero, ki nudi številne možnosti za razvoj turizma. Oblikovno se prav tako navezuje na obliko omenjenega jezera, ki smo jo mi poimenovali solza ali školjka in nudi izvirne možnosti oblikovanja ter na pomembne stavbe v kraju, kot so razvaline Pustega gradu, ki je ostanek preteklosti ter dimnike in hladilnike Termoelektrarne Šoštanj, ki daje pečat v sodobnosti našega kraja. Nazadnje pa so naši spominki naravni, okolju prijazni, trpežni in skoraj večni, kar nam – mladim prebivalcem Šoštanja zelo veliko pomeni, saj si za naše mesto želimo samo najboljše.

IZRAZI ZA KVIZ

Kaj je poimenovala beseda Schönstein?

- A) Ime mesta Šoštanj *
- B) Lepi kamen
- C) Nakit iz usnja in lignita

Kako je nastalo Družmirsko jezero?

- A) Z ugrezanjem tal in zalitjem vode *
- B) Je ledeniškega izvora
- C) Z zaježitvijo reke Pake

Kdo so bili Vošnjaki?

- A) Graščaki na Pustem gradu
- B) Družina, ki je v Šoštanju razvila usnjarsko industrijo *
- C) Zadnji prebivalci vasi Družmirje

VIRI IN LITERATURA

Aplinc, Miran: Vošnjaki. Industrialci iz Šoštanja. Šoštanj, 2005.

Gradovi.net http://www.gradovi.net/grad/sostanj_pusti_grad (15. 1. 2019)

Kraji.eu.: http://kraji.eu/slovenija/sostanj_grascina_turn/slo (20. 12. 2018)

Muzej usnjarstva na Slovenskem. Interno gradivo, 2009.

Poles, Rok, Jaz, usnjarski vajenec Jure od jutra o večera. Velenje, 2009.

Šoštanj turizem, 2019:<http://www.sostanj-tourism.si/sostanj/sostanj-skozi-cas> (17. 1. 2019)

Stopar, Ivan: Šaleški razgledi - prispevek k zgodovini šaleške doline, zbornik. Kulturni center Ivana Napotnika, Velenje, 1989.

Turistični spominki. Izdelki domačih in umetnostnih obrti. Motivacijska delavnica Vseživljenjsko učenje za razvoj podeželja:

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/odrasli/Gradiva_ESS/CVZU/partnerstva/CVZU_13PARTNERSTVA_ZIKC_Turisticni.pdf

(22. 1. 2019)

Vsebinske zasnove Muzeja usnjarstva na Slovenskem. Zavod za kulturo Šoštanj, 2005.

PRILOGA

Okvirni scenarij predstavitve:

za predstavitev potrebujemo klasično stojnico, ki jo bomo okrasili z usnjem, lignitom in lesom. Na stojnici bomo razstavili asortiman spominkov Lepi kamen ter nekaj lesenih spominkov, ki so dodatek naši nalogi. Za obiskovalce smo pripravili kratek kviz o mestu Šoštanj, njegovi zgodovini, razvoju in življenju v mestu danes. Potegovali se bodo za posebne nagrade (naše nove izvirne izdelke).

K sodelovanju bomo povabili tudi gosta - g Valentina Heindla, ki bo obiskovalcem povedal kaj o svojih spominkih, predstavljenih v nalogi.

Na stojnici potrebujemo elektriko, saj si bodo obiskovalci lahko izdelali lastne spominke iz lesa, usnja in lignita.

Spoštovani!

Veseli nas, da ste se odločili za nakup izvirnih, ročno narejenih usnjenih izdelkov, ki smo jih zasnovali in izdelali člani turističnega krožka. Izdelki so narejeni pretežno iz naravnih surovin - usnja in lignita, povezanih v izdelek s tematsko in oblikovno zasnovano, vezano na naše mesto ter legendo, ki izdelku daje še posebno ceno. Set Lepi kamen nosi v sebi skrivnosti iz davnin in ima posebno varovalno moč. Kakšno, vam predstavljamo v naslednji zgodbi.

LEGENDA O LEPEM KAMNU - TALISMANU SREČE

Pred davnimi časi, ko tukaj, kjer sedaj stoji termoelektrarna in mesto, imenovano Šoštanj ni bilo ljudi, skozi gozdove pa so se sprehajali volkovi in jeleni je na jasi sredi gozda ležala majhna vasica, imenovana Družmirje. Tisti časi so bili težki za preživetje in vsaka delovna roka je prišla prav. Zemlja je bila nerodovitna in le malo hrane so lahko pridelali na polju, oblačili so se pretežno v usnje, ki so se ga naučili ustrojiti iz kož krav, konjev in prašičev in je bilo zelo trpežno ter udobno. Po dolini je po gozdu vodila ena sama pot – pot do rudnika kjer so si moški prebivalci kopali temno rudo, imenovano Lepi kamen. Moški so dneve in noči iz sten klesali to žlahtno, črno, a zelo krhko kamnino, ženske in otroci pa so jo doma obdelovali in iz nje izdelovali prekrasen nakit in izdelke, ki so jih vsako sredo po temačnem zaraščenem gozdu nosili do gradu, ki je bil tedaj edina, a prestižna stavba, ki so jo lahko uzrli iz vasi. Menda so po ta nakit prihajali iz Egipta, Španije in drugih območij po svetu, ki takratnim prebivalcem še niso bili znani. V zameno so jim prinašali najrazličnejše dobrine – sadje, koruzo in krompir, pa tudi bombaž in svilo... Dolgo časa je bilo vse lepo in prav, Družmirci so živeli v miru in lagodju. Nekega dne pa je en izmed rudarjev zopet nesel predrag nakit v grad, da bi ga zamenjal za dobrine, a se nazaj ni vrnil. Iz strahu so vaščani na pot do Pustega gradu – ki so mu tako rekli zato, ker je stal sam samcat na vrhu puščobnega in neporaščenega hriba – pošiljali sle vedno manjkrat. Vsaka sreda je kmalu postala vsaka druga sreda in nato le še ena sreda v mesecu, a izbranec, ki se je podal na pot, se ni nikoli vrnil. Vaščani so tako počasi izgubljali moške prebivalce in delavce, družine pa moške in očete, hkrati pa z gradu niso dobili več surovin in hrane za življenje in osnovne potrebe. V obupu so sklicali posvet in se družno odločili, da se odpravijo iskat krivca za izginotje in morebitno smrt vaščanov. Tako se je 12 mož, z orožjem, ki so ga pač premogli, podalo na nevarno in temačno pot. Trajalo je tri ure hoda, da so po zaraščenem in strašljivem gozdu prispeli na cilj, a sledov za izginulimi vaščani niso našli. Utaborili so se pred Pustim gradom ter čakali dneve in noči, da bi se pojavil kdo od izginulih. Ker se to ni zgodilo, je vodja odprave oznanil, da gredo domov in pozabijo na dogodke prejšnjih mescev. Še tisti večer so se, od straže utrujeni in lačni ter žejni možje, odpravili domov. Niti na pol poti še niso bili, ko je en izmed mož izginil. Postavili so se v bojni krog in čakali, da se še kaj zgodi. Naenkrat je v krošnjah zašelestelo in od strani je priletela ženka pojava. Njenih nog ni bilo videti pod njeno dolgo usnjeno obleko, ki se je tako prilegala njenemu telesu, da si lahko videl njeno brezhibno postavo. Njeni valoviti rdeči lasje so plahutali v vetru, ki je zapihal ob njenem hitrem premikanju. Ko se je približala morebitni tarči – enemu izmed mlajših mož – je z veličastno hitrostjo švignila proti njemu in v hipu ni bilo ne nje ne mladeniča. Tako ga je zaslepila z svojim krasnim telesom, da je obstal kot okamenel in se ni uspel niti braniti. A z gotovostjo lahko trdimo, da bi si o njeni lepoti vsakdo kmalu premislil, ko bi videl njen obraz. To je bil obraz od ognja opečene starke,

ki ni premogel iskrenega in prijaznega nasmeška in vsak, ki ga je ugledal, se je kaj hitro zavedal, da ima opravka s coprnico. Prav to se je to posvetilo tudi vodji odprave, ki je glasno zavpil: "Coprnice! Pazite se! Možje, nikar jih ne glejte! Četudi so njihova telesa lepa, je njihova duša kot njihov obraz. Grda, zlobna in smrti željna. Našega nakita in usnjenih oblek želijo, da lahko sploh hodijo po soncu. Če na sebi nimajo usnjene obleke in talismana Lepi kamen, se v trenutku vžgejo."

Tako je rekel in iz gozda je že pridvela nova coprnica in takoj za njo še ena in potem še ena... Možake so stisnile v majhen krog in izginil je še naslednji. Poizkušali so jih prebosti z nožem, jih z lokom prestreliti, a zaman. Vsako rezilo je spolzelo skozi njih, na njihovi koži pa ni pustilo niti praske. Ko je 9 mož že skoraj obupalo in se je ena izmed coprnic zagnala nad vodjo, je ta iztegnil talisman iz Lepega kamna in ga usmeril proti njej ter zaprl oči. Prizor je bil neomajen. Lepi kamen na talismanu je kot magnet k sebi vlekel zlobno veččo in v trenutku, ko se je coprnica z enim samim prstom dotaknila črne kamnine, se je vnela ter v hipu v zraku zgorela, da je od nje na tleh ostal le še pepel. Vsi možje so v roke vzeli svoj nakit in ga usmerili proti bližajočim se coprnicam, ki so se ob stiku z Lepim kamnom scvrli in izginile v oblaku pepela. Možje so bili rešeni. Vas je bila rešena. Vrnili domov in živeli svoje življenje naprej, brez strahu pred izginotji in zlobnimi čarovnicami. Družmirje se je na jugozahodni strani razvilo v mesto, ki so ga kasneje poimenovali Schönstein ali Lepi kamen, saj je vsak prebivalec vedno s sabo nosil talisman iz črne rude, ki ga je varoval kamorkoli je odšel. Mesto se je razvijalo in cvetelo, človeštvo je napredovalo in kmalu so Lepi kamen preimenovali v lignit ter ugotovili, da je to ruda, ki predstavlja vir energije, zato ga v dolini kopljemo ter pretvarjamo v električno energijo in toploto še danes. Na mestu, kjer so nekoč strašile coprnice sedaj stoji Šoštanj in na hribčku Pusti grad. Šoštanj je postalo mesto svetlobe, Družmirje pa... že dolgo ne obstaja več, sedaj na tem mestu leži Družmirsko jezero. Pravijo da, se je zaradi prekomernega kopanja lignita zemlja vdrla v tla in območje je zalila reka, a po nam znani skrivni legendi sodeč, je za katastrofo male vasice Družmirje, krivo zadnje prekletstvo, ki so ga coprnice kadarkoli izrekle – prekletstvo o potopljenem mestu. Družmirja ni več, njegovi prebivalci so se preselili in njihovi potomci so danes Šoštanjčani. Rudnik lignita še vedno obratuje. Pa čarovnice? Nikoli ne veš, mogoče so se razteple okoli po dolini ali sveti in morda še kje živijo in čakajo na izgubljene duše, da jih zaslepijo s svojo lepoto, nato pa ugrabijo in ugonobijo... ter izkoreninijo človeško vrsto. Da se to ne zgodi, imej vselej pri sebi talisman Lepi kamen, odet v usnjeno ogrinjalo, ki te bo varoval in čuval pred zlo-veščami... ker nikoli ne veš... mogoče si prav ti naslednji....